

ȘCOALA PRIMARĂ

ORGAN DE INFORMAȚIUNI A ÎNVĂȚĂTORILOR DIN REVIZORATUL ARADULUI

ABONAMENT :

Anual 40 Lei :: Exempl. 3 Lei

REDACTOR RĂSPUNZĂTOR:

SIMEON ALBU

ANUNȚURI :

Un șir ..... 2 Lei

Schimb de redactor.

D. Nicolău Cristea, într'o scrisoare mai lungă, din care se reoglindează sufletul lui întristat pentru jignirile aduse învățătoarei române în discușiunile din jurul statificării școalelor, spre a nu mai alimenta prin rezistență acele porniri dușmănoase, se află îndemnat a depune încredințarea sa de redactor la dispoziția direcțiunii organului. Ne pare rău, că din cauza scumpetei nemaipomenite, nu putem publica scrisoarea de abdicere cam estinsă, dar acceptând dorința lui, de a ne aduce chiar jertfe pentru pacea și buna înțelegerea ce trebuie să ne unească într'un trup și suflet pe toți românii de bine, în aceste zile de prefacere, îl absolvăm de sarcina nerăsplătită, exprimându-i mulțumire pentru serviciile prestate cu gândul cel mai bun, asigurându-l despre dragostea și încrederea noastră nestrămutată.

Direcțiunea.

Problema scriso-cetitului.

De Iosif Moldovan.

X.

Inmulțindu-se aderenții noului metod, s'a ivit necesitatea unui ABC dar corespunzător. La stăruințele lor, dar mai vârtos la îndemnul valorosului profesor de pedagogie *Dr. Petru Pipoș* și la încurajarea Preacuviosului director seminarial *Roman Ciorogariu*, acum episcop în Oradea-Mare, în anul 1916 am editat într'o broșură „*Indrumările metodice*”, publicate și în organul oficios diecezan „*Biserica și Școala*” și în baza acelora „*ABC-darul fonomic ilustrat*”, ca surprindere pentru învățătorii cari se vor mai reîntoarce din tranșeele câmpiilor de luptă.

Intrarea României în războiul mondial, revoluția din Ungaria și proclamarea unirii tuturor românilor a întârziat răspândirea metodei, dar experiența celor doi ani după evenimentele epocale sus înșirate, de când 50—60 mii ABC-dare fonomimice s'au strecurat în mod neoficial în școalele române din Transilvania, ne face să credem, că el se impune ca o forță divină, spre a șterge rușinosul atribut de analfabet de lângă falnicul nume de român.

Imprejurarea, că se strecoară și introduce de sine, este dovadă de forța ce reprezintă.

Suntem de credința, că introducerea acestui metod senzațional în școalele normale și la cursurile de învățători, ar vărsa din belșug binecuvântare asupra neamului românesc și atunci problema scriso-cetitului, cea mai mare dintre toate problemele, ar fi rezolvată grabnic și temeinic.

Nouă învățătorilor ni-se impune datorința de a primi cu „Osana” pre cel ce vine să ne mântuiască de vecinica osândă a neliniștei sufletești, zicându-ne: „*Mergeți și învățați . . .* . . . și prin împărtășirea scriso-cetitului, cari sunt cele mai puternice arme de cultură și civilizațiune, faceți din această Românie mare și bogată o *Românie puternică și vecinică*.”

O înmormântare duiosă.

- Marți, a treia zi de Paști s'a făcut înmormântarea martirului învățător Lazar Tâmpa ucis de șleahța bolșevică în anul 1919. Exhumându-se rămășițele pământești din comuna Erdeiș, au fost depuse spre vecinică odihnă în comuna Almaș locul nașterii, unde a funcționat ca învățător. Scăpând din războiu, a fost trimis să organizeze garda națională în comuna Dezna, iar la venirea bolșevicilor maghiari, refugiindu-se în păduri împreună cu alți colegi, prieteni de suferințe,

a fost tradat, prins și uclis mișelește. Inimile pioase și înduioșate și-au adus aminte de serviciile aduse de învățătorul *Tâmpa* neamului românesc, deci au făcut tot ce li-a stat în putință să-i aducă trupul maltratată și schinguit spre vecinică odihnă în țărâna sântului natal pentru a-i fi somnul lin și neturburat. Inmormântarea făcută într'o zi frumoasă a strâns pe ceice au cunoscut gândurile mari și intențiile nobile ale martirului dascăl, spre cea din urmă binecuvântare și a pune pe glia proaspătă o lacrimă, numai una, care să vestească timpului său durerea noastră.

Dascălii români, prietenii săi, cu cari s'a aflat așa de bine prin muncă și vrednicie, au participat în număr mare în frunte cu revizorul școlar *Iosif Moldovan*. Secția județeană a inv. a depus o frumoasă cunună de flori naturale, iar prin rostul secretarului ei, *Nicolae Cristea* dir. școlar în Mândruloc a spus durerea pierderii unui membru de valoare și infierarea mișellilor săvârșite față de românul *Tâmpa*. S'au mai rostit următoarele vorbiri: Dl Nica preot în cuvinte frumoase și pline de duioșia momentului, face biografia martirului spunând lumii jalea ce apasă asupra comunei *Almaș* prin uciderea vrednicului dascăl. Sunt cuvinte rupte din inimă împresurată de noianul durerii, cari nu-și găsesc mângăiere numai în lacrimi. Pentru ministerul de războiu și „Societatea Mormintele Eroilor” vorbește secretarul ei Dl *Lungulescu*, care făcând apologia vieții dispărutului, atinge coardecile naționalismului intransigent pentru apărarea acestei țărâni udată cu lacrimi și sânge. Cuvântarea Dsale spusă în frumoasa și dulcea limbă românească stoarce admirație și totodată jurăminte de a lupta pentru răsbunarea martirului.

Dl *Lazar Igrışan* dir. școlar și president al „Cercului Cultural” plasa *Șebîș* depune o cunună și rostește o plină cuvântare de duioșie în numele inv. cari i-au încredințat conducerea culturală. Picurând din gene se desparte de un coleg sincer, de un român vrednic.

Constantin Savu, fost învățător și deputat, care a gustat pâinea amară a temniților ungurești, parentează erbul în numele presei române.

Senatorul *Moldovan* cuprins de emoții, în numele guvernului aduce martirului-dascăl un ultim salut al cărui trup maltratată ca și alte multe au fost scara de eliberare. În fiorii melancoliei, descrie durerea trecerii din viață a acestui vrednic învățător, care în glia românească va visa cea ce a gândit și presimțit. După finirea vorbirilor, s'a așezat în mormântul patriei osămintele lui *Lazar Tâmpa*, petrecut de duioasele cântări ale corului din *Buteni* condus de inv.-director *C. Vodă*.

Iar când fraților m'oi duce
Dela voi ș'oiu fi să mor
Pe mormânt atunci să-mi puneți
Mândrul nostru trei color

răsună pentru ultima dată în amintirea celui dispărut prea de timpuriu din mijlocul nostru.

Laudă și cinste se cuvină pentru aceste manifestații de iubire față de *Lazar Tâmpa* Dlul *I. Neamțu* oficiant la Banca Românească, care a luat inițiativa de a se transporta „acasă” spre a fi loc de închinare mormântului lui *Tâmpa*. În împărăția păcii doarmă lin și neturburat.

Sentimentul altruistic la copii.

Dorința de a se lămuri ideile despre educație și de a se crește copiii după un sistem serios. progresaază îmbucurător.

Constatăm că războiul a sălbăticit omenirea și că în tranșee s'au trezit instinctele feroce, plăcerile egoismului și cu toate acestea nimic nu se face pentru înfrângerea acestui demon.

Școala care este umană și neșovăitoare în privirile și măsurile sale, în frunte cu conducătorul ei, se va nizuși ca să nimicească sentimentele egoiste din inimile copiilor și să deștepte pe cel altruist. Pentru că știm cât este de egoistă firea copiilor și cât iubeste asociațiile pentru profituri și plăcerile personale. Copilul e gata a lua dela altul tot ce este necesar și plăcut pentru el.

Am putut însă observa că copilul încă din vârsta precoce simte nevoe a fi în mijlocul oamenilor.

În dezvoltarea sa ulterioară, începe a imita oamenii din jurul său, pe urmă a prețui opinia altora despre sine. Este dovedit deci instinctul social.

Instinctul copilului este foarte sociabil și susceptibil de iubire. Să obișnuiește repede cu prezența ființelor omenești, ba chiar din a doua lună, pruncul tace când aude vocea mamei sale sau a doiceii.

Frumosul gest al Domniței *Ileana* principesa României de a contribui pentru „Crucea roșie” cu scop de a ajuta pe copiii săraci cu haine și medicamente etc. — au găsit răsunet în straturile populației școlare. Elevii au răspuns cu elan acestui gest filantropic.

Și aci s'a manifestat sentimentul altruist...

Cea mai bună metodă pentru dezvoltarea sentimentului altruismului la copii în școală se cuprinde în următoarele:

1. Pâra în școală să fie nimicită.
2. Cu o deosebită atențiune să se spună elevilor despre atârănarea binelui personal în legătură cu binele comun.
3. Ce ne este datoria reciprocă față de altul. Să descoperim elevilor lucruri cari pot inspira elevilor însemnătatea acestora pentru binele omenimii întregi.

Și în fine să descoperim în elev cealaltă parte a caracterului său care contrabalansează egoismul său natural anume sentimentele sale de iubire și milă.

Deci să facem din copii oameni filantropi și cumpătați în cheltuelile personale ca prin obolul lor să aline atâtea suferințe omenești.

Arad, la 2 Mai 1922.

Liviu Dublea.

Secția Județeană.

Cătră președinții „Cercurilor culturale“.

Implinindu-se trei ani dela înfiriparea și constituirea „Secției Județene“ Arad pe baza statutelor compuse și votate în congresul învățătorilor ținut în Sibiu anul 1919 luna Februarie, prin aceasta punem în evidență președinților „Cercurilor culturale“ a face pregătirile necesare pentru alegerea și reconstruirea birourilor cercurilor, pe noul period de trei ani care se vor întâmpla în ședințele de primăvară a. c. Invităm totodată, cu dor de a pune capăt multor neajunsuri ce se părăndă din întrelăsarea promptitudinii în prezentarea proceselor verbale și a rapoartelor. Intrați pe drumul normalizării, credem de cuviință a pretinde dela fiecare dascăl cu răspundere împlinirea conștientă a datoriilor, cari deși sunt multe toluși vor fi satisfăcute prin vrednicie și interes.

Un deosebit și pronunțat interes rugăm a se manifesta față de subscrierea „Declarațiilor“ de membru al Secției precum și față de încassarea taxelor. Unificarea lefurilor punându-se în practică, credem că și restanțele vor înceta și nu vor mai figura în tabloul general cu duiumul. D. cassar general este rugat a prezenta fiecărui cerc cultural conspectul de plătire, înainte de ținerea conferinței.

În termenul reglementar, să se prezinte secretarului general al secției procesul verbal al ședinței, al constituirii, conspectul membrilor precum și un scurt raport despre activitatea cercului dezvoltată în anul 1921—22. Acest raport va cuprinde:

- a) activitatea culturală;
- b) „ administrativă;
- c) „ financiară;
- d) numărul membrilor;
- e) „ ședințelor ținute;
- f) „ lucrărilor cetite;
- g) datul ținerii ședințelor și altele cari pot să deștepte interes și simpatie față de năzuințele bune ale dascălilor.

Cercul cultural Arad luând ființă în anul acesta, d. president dl. Popoviciu nu va menținea această ordonanță și pentru acest cerc, care-și va continua munca pe baza alegerii efectuate până în noul timp de reconstituire.

Cristea, secretar general.

PARTEA OFICIALĂ.

No. 1583/1922. **Nostrificarea diplomelor.** Toți învățătorii și învățătoarele dela școlile primare, cari au obținut diploma de învățător în școli normale ne-române înainte de anul școlar 1918/1919 și până acum nu au făcut examenul de nostrificare, au să se prezinte până în 1 Septembrie 1922. la Direcțiunea școlii normale de stat română Timișoara, pentru a depune examenul sus amintit.

Arad, la 5 Maiu 1922. *Moldovan, revizor.*

No. 1707/1922. **Cătră învățătorii de stat și cei confesionali statificați.** În baza ordinului No. 7000/922 având să îndeplinim *Statul personal* îndatorăm pe fiecare personal să se prezinte la Revizorat până la 1 Iunie a. c. și să aducă cu sine următoarele documente originale:

Toate actele de denumire.
Toate actele de serviciu.
Testimoniul din școala primară.
Testimoniul școlii secundare.
Diploma învățătoarească.
Alte documente despre studiile făcute.
Estrasele de botez pentru sine și toți copii.
Certificat despre serviciul militar.
Foaia de dotație sau alt document despre salariul avut în cei cinci ani din urmă.

Cei ce nu se vor prezenta personal la Revizorat cu documentele susamintite, dela 1 Iunie încolo nu vor mai putea primi salariul.

Este deci în interesul fiecăruia să nu întrelase a se prezenta cu toate acele documente în original. Copiile nu se iau în socotință.

Învățătorii cari au unele documente la revizorat, se vor prezenta numai cu cele ce lipsesc.

Pentru-ca comisiunea verificătoare a Ministerului de instrucțiune să se poată convinge de adevărurile cuprinse în statul personal al fiecărui învățător, toți învățătorii vor adnexa la acest Stat personal în original următoarele acte: actele de denumire, diploma de învățător și toate certificatele de serviciu.

Statele îndeplinite în regulă, cu actele originale adnexate, sunt a se înainta Direcțiunei Generale până la 10 Iunie pe calea cea mai sigură. Pentru actele prezentate Revizoratul dă recunoștință.

Repetăm: statele să se scrie caligrafic și legibil fără ștersături și corectări.

Conform ordinului, *învățătorii cari nu vor prezenta actele și statele umplute corect și la timpul fixat, nu vor primi salariu până la justificarea drepturilor ce li-se cer.*

Arad, la 10 Maiu 1922. *Moldovan, revizor.*

DIVERSE.

Sinoadele eparhiale ale bisericii ort. răsăritene din Transilvania s'au întrunit la reședințele diecezelor Sibiu, Arad, Caransebeș, Oradea-Mare și Cluj în Dumineca Tomii. Cele mai importante dintre toate chestiile dezbătute au fost lipsa de preoți și statificarea școlilor. Sinodul din Arad a soluționat nu se poate mai norocos chestia lipsei de preoți. În deplin acord cu Episcopul, s'a adus hotărârea, să se sfințească și să se aplice ca administratori parochiali învățătorii. Aceștia, funcționând ani de zile ca cantori, cunosc serviciile și obiceiurile locale și ca atari, pe lângă providerea învățământului, vor face bune servicii și sfintei biserici. Învățătorii cari se simt vrednici de acest serviciu, să se prezinte la domni protopopi cu rugarea de ai recomanda P. S. Sale ca atari pentru parochiile vacante. Revizoratul școlar în asemenea cazuri, ținând cont de interesele bisericii, va promova transferarea lor și ca învățători în acelea comune. În asemenea cazuri e rezolvată norocos și chestia casei parochiale în acele comune sărace. Statificarea învățătorilor, în baza informațiilor date, a produs mai multă frământare. După lămuririle revizorului școlar, ascultate cu multă atențiune, sinodul a trecut însă la ordinea zilei peste amănunte și sus-

ținând hotărârile aduse în sesiunea trecută și în măritul congres, a hotărât să se facă intervenire prin sinodul episcopesc la locurile competente pentru respectarea drepturilor bisericesti în aceasta chestiune de rară importanță.

Discuție mai înverșunată a provocat propunerea referentului școlar privitoare la luarea măsurilor contra scrierilor antibisericesti între cari a înșirat și „Școala Primară” tipărită în Tipografia Diecezană, pentru niște articole scrise de învățători, pentru cari Consistorul a înprocesuat pe autori. Depstatul Iuliu Groșorean și revizorul școlar Iosif Moldovan, — după ce învățătorii prezenți au făcut mărturie în fața Sinodului, că cuvintele ofensătoare la adresa învățătorilor, cari au format substrat articolelor înprocesuate, au fost cuprinse în raportul senatului școlar către Sinodul din anul trecut, — au stăruit pentru împăcarea astorfel de porniri, prin delăturarea cauzei și anume, să nu se mai dea anză la astfel de amărăciuni prin rapoarte și circulare inclare și neprecise, cum au fost și cele privitoare la locuințele învățătoresți și cāntorat, în baza cărora, li s'a abzis învățătorilor locuințele și au fost opriti să cânte în biserică.

Biblioteci școlare. Conduc de dorul de a vedea ca fiecare școală să aibă câte o bibliotecă bine acostată prin care să se promoveze stăruințele învățătorului întru răspândirea cărții românești, revizorul școlar a esoperat dela Minister suma de 22000 Lei pentru înființarea de biblioteci școlare. Cărțile sunt comandate, iar după sosire vor fi distribuite școalelor. Tot în scopul acesta a esoperat și a primit gratuit dela Casa școalelor 1200 opuri, iar dela directoratul general din Cluj 176.

Reuniune de cântare și muzică în Arad. La stăruințele revizoratului școlar și a direcțiunii palatului cultural, inteligența română din Arad a constituit o Reuniune de cant și muzică sub presidiul P. S. dlui Episcop Ioan Papp.

Ar fi timpul, ca asemenea instituțiuni să se alcătuiască în toate centrele românești.

Școli nouă. În județul Arad o seamă de comune românești n'au avut școală nici când. La stăruința revizorului școlar și cu laudabilul concurs al dlui primpretor *Teodor Baniciu*, în cursul acestui an s'au înființat școale în localuri închiriate și donate provizor de locuitori, aproape în fiecare comună din plasa Hălmagiu. Pentru aceste nouă școale, revizoratul școlar a pregătit planuri și preliminar de spese și în baza acestora a esoperat dela Directoratul general suma de câte 177000 Lei pentru fiecare comună. Zidirea a lor 7 școale de aceste s'au dat deja în întreprindere de către serviciul de poduri și șosele din Arad. După aprobarea contractelor, edificarea se va începe încă în cursul acestui an.

Repararea școalelor și înmulțirea salilor de învățământ. Ingrijirea de edificii școlare și susținerea aceloră, în înțelesul articolului de lege XXVIII din 1868 și XXVIII din 1876, cade în sarcina comunelor politice. După ce statul a luat asupra sa sarcina mai mare, salarizarea corpului didactic, e de datoria noastră a ne îngriji de edificii. Revizoratul a făcut adrese spe-

cială către sfaturile școlare, în acest merit, iar în ședința comisiei administrative ținută Luni la 8 Maiu a făcut propunere să se iee demersurile de lipsă, ca fiecare comună să întreprindă lucrările de lipsă la repararea și adaptarea edificiului școlar existent, eventual edificarea de școale noi conform trebuințelor locale. După ce comisia administrativă în unanimitate și cu multă însuflețire a primit propunerea, rămâne cu cei chemați să-și facă datorințele și în fața locului, stăruind la crearea situației dorite, ca să nu mai rămână sat fără școală și român fără carte.

În preajma examenelor. Pentru examene e datina ca fiecare elev să scrie o foaie de model așa zisa „Corectă”. Profesorul Iosif Stanca... ne-a prezentat un asemenea model cu cadru foarte frumos în stil românesc. Se poate procura la Tipografia Kállai în Arad cu 1 Leu exemplarul. Unde se poate permite aceasta cheltuială, e dorit, să se introducă aceste Corecte.

La ultimul congres de igienă, s'au expus condițiile necesare unei bune organizări a educației fizice în școale, pentru care trebuie: 1. Timp, adică ședințe zilnice; 2. Educatori fizici, competenți; 3. O doctrină de învățământ; 4. Spațiu, adică săli vaste și terenuri suficiente.

În privința timpului, este datoria autorităților școlare să modifice programele astfel, încât o oră pe zi să fie consacrată educației fizice.

Chestiunea educatorilor fizici competenți se rezolvă prin formarea de specialiști chiar din universități și prin inițierea elevilor școalelor normale.

Doctrina trebuie bazată pe formula următoare: Aer liber în mijlocul naturii, practica exercițiilor naturale și folositoare, corpul liber.

INFORMAȚIUNI.

Mai multor învățători. Examenul de încheiere la nici un caz nu se poate ținea înainte de examenele din religie, a căror termine le stabilesc protopopii concerninți.

Școale profesionale. Unde învățătorul e statificat, am decretat de înființată școala de stat. Autoritățile profesionale sunt însă în drept să considere școala de a lor, pentru că actualii elevi sau înscriși la școala profesională. De altcum și elevii școalei de stat sunt fii bisericii și protopopii au nu numai drept ci și datoria a controla învățământul din punct de vedere religios moral și în acelea școale. Este deci nu numai un act de curtuasie și bună cuviință, ci chiar o datorință a noastră să le arătăm, când se prezintă la noi în școală, de ce creștere împărtășim și ce rezultate am ajuns cu elevii școalei. Învățătorul conștientos n'are răcoare de controlă, din contră se bucură că i-se dă ocaziune a arăta ce a lucrat. Dacă protopopul pune termin de examen, acela îl luăm la cunoștință și ne acomodăm. Cu acesta examen nu se termină însă anul școlar. Prelegerile decurg până la terminul fixat de sfatul școlar, conform ordinului publicat în numărul trecut al acestui organ și atunci se face festivalul de încheiere.

N. I. în P. Să încunjurați neplăcerile!

I. I. Nădlac. Diploma dela școala normală profesională e ecvivalentă cu cea dela școala normală de stat. Afacerea am transpus-o directoratului general pentru intervenire.